

องค์ประกอบหลักของลัทธิแทตเชอร์

Main Element of Thatcherism

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ*

Chakrit Choomwattana

บทคัดย่อ

ตลอดทศวรรษ ๑๙๘๐ อังกฤษบริหารโดยรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยม ซึ่งมีนโยบายลดภาษีเงินได้ ภาวะเงินเฟ้อ และการใช้จ่ายของรัฐ สนับสนุนการค้าและการแข่งขันอย่างเสรี และให้ประชาชนพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ และให้ประเทศเป็นอิสระจากข้อกำหนดต่าง ๆ ของประชาคมยุโรป การที่ มาร์กาเรต แทตเชอร์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี จึงทำให้เกิดการประติษฐานว่า ‘ลัทธิแทตเชอร์’ ตามชื่อสกุลของเธอเมื่อมีการกล่าวถึงนโยบายการเมืองและเศรษฐกิจในช่วงเวลาสิบปีดังกล่าว อย่างไรก็ตาม นักวิชาการส่วนมากเห็นว่าลัทธิแทตเชอร์ไม่ใช่อุดมการณ์ หรือแนวคิดบนทฤษฎีใด แต่เป็นแนวทางการบริหารประเทศของรัฐบาลในช่วงนั้นซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โดยมีองค์ประกอบหลักที่ขาดไม่ได้ คือ นुकคลิกภาพ

* รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หรือตัวตนของแทตเชอร์ที่เป็นพลังขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ด้วยความเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ที่เหมาะสมกับประเทศแม้ผู้คนจำนวนไม่น้อยไม่เห็นด้วยกับเธอเสมอไป

คำสำคัญ : อังกฤษ พรรคอนุรักษนิยม ลัทธิแทตเชอร์

Abstract

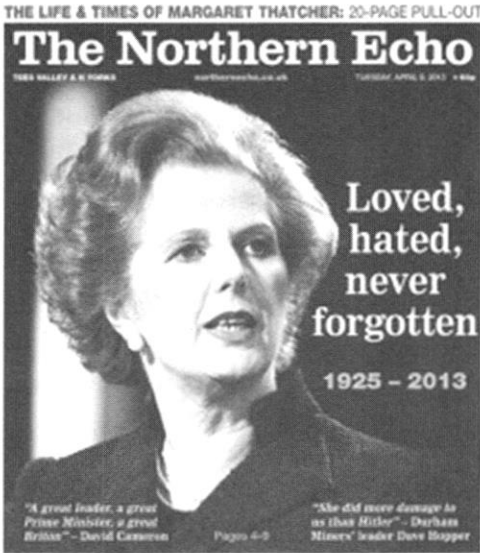
Throughout the 1980s, Britain was run by the Conservative government which focused on not only reducing income taxes, inflation and state expenditure but also supporting free trade and free competition. It also encouraged people to be independent economically and to be free from the directives of the European Community (EC). Margaret Thatcher led this government for more than 10 years; therefore, the word 'Thatcherism' was coined after her name when one mentioned political and economic policies during that 10 year period. However, most scholars believe that Thatcherism is not an ideology or a school of thought based on a specific theory, but an administrative policy of the Conservative government then. Nevertheless, the indispensable element of Thatcherism is her own personality which was truly the moving force for implementing those policies. She strongly believed that what the government did was appropriate for the country although many did not always agree with her.

Keywords : Britain, Conservative Party, Thatcherism

เมื่อกล่าวถึงอังกฤษในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ผู้ที่ศึกษาเรื่องราวย่อมไม่อาจเมินเฉยต่อการวิเคราะห์แนวทาง สาเหตุและผลของการดำเนินนโยบายของรัฐบาลพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ในช่วงเวลานั้นซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์อังกฤษที่มีผู้นำรัฐบาลเป็นสตรี มาร์กาเรต ฮิลดา แทตเชอร์ บารอนเนสแทตเชอร์แห่งเคสตีเวน (Margaret Hilda Thatcher, Baroness Thatcher of Kesteven) เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกผู้ดำรงตำแหน่งระหว่าง ค.ศ. ๑๙๗๙-๑๙๙๐ และเป็นสตรีคนแรกในยุโรปที่ได้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว เธอเป็นหัวหน้าพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๗๕-๑๙๙๐ ซึ่งสามารถนำพรรคสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปติดต่อกันถึง ๓ ครั้ง ทำให้ปัจจุบันเธอยังคงได้ชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งนานที่สุดในรอบ ๑๘๐ กว่าปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่สิ้นสมัยของรอบерт แบงส์ เจงกินสัน เอิร์ลแห่งลิเวอร์พูล (Robert Banks Jenkinson, Earl of Liverpool) ใน ค.ศ. ๑๘๒๗

การเป็นผู้นำรัฐบาลกว่าสิบปีและเป็นรัฐบาลที่ดำเนินนโยบายอันก่อให้เกิดผลกระทบและยังคงเป็นที่ถกเถียงกันมากทำให้มีการนำชื่อของเธอมาใช้เรียกขานแนวความคิด หรือแนวนโยบายทางการเมืองและเศรษฐกิจในการบริหารประเทศของพรรคอนุรักษนิยมขณะนั้นว่า “ลัทธิแทตเชอร์” (Thatcherism) ซึ่งอันที่จริงก็มีผู้นำสำคัญของโลกบางคนที่มีการบริหารประเทศเป็นที่จดจำทั้งด้านบวกและลบจนสังคมนำคำว่า ‘ลัทธิ (-ism)’ มาต่อท้ายชื่อเช่นลัทธิฟรังโก (Francoism) ที่มาจากชื่อจอมพลฟรังซิสโก ฟรังโก (Francisco Franco) แห่งสเปน แต่ชื่อนั้น ๆ ก็อาจไม่ได้เป็นที่เรียกขานจริงจังหรือไม่ได้รับรองกันเมื่อเวลาผ่านไป ในกรณีของอังกฤษ เซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ (Winston Churchill) รัฐบุรุษคนสำคัญยิ่งโดยเฉพาะในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสองวาระที่ไม่ติดต่อกัน ก็ไม่ได้ถูกนำมาชื่อมาสร้างคำว่าลัทธิเชอร์ชิลล์ โทนี แบลร์ (Tony Blair) นายกรัฐมนตรีพรรคแรงงาน (Labour Party) ที่อยู่ในตำแหน่งน้อยกว่าแทตเชอร์เพียงหนึ่งปี (ค.ศ. ๑๙๙๗-๒๐๐๗) ก็เคยมีการใส่คำ ‘ลัทธิ’ ต่อท้ายชื่อสกุลของเขาว่าลัทธิแบลร์ (Blairism) แต่การเรียกขานก็เลือนลางไปแล้ว การใช้คำว่า ‘ลัทธิ’ ต่อท้ายชื่อนายกรัฐมนตรีของอังกฤษจึงยังมีแต่กับแทตเชอร์เพียงคนเดียวแม้ว่าสมัยบริหารประเทศของเธอได้ผ่านพ้นไปสี่สิบกว่าปี อีกทั้งเป็นศัพท์ที่บรรจุอยู่ในพจนานุกรมด้วย

ลัทธิแทตเชอร์มีลักษณะสำคัญได้แก่ การตัดทอนค่าใช้จ่ายของรัฐ การลดภาษีทางตรงและเพิ่มภาษีทางอ้อม การสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเอง (self-help) ทั้งทาง

ผลงานของแทตเชอร์ทำให้อัศจรรย์กรรม
ของเธอได้รับการกล่าวถึงด้วยหลากหลาย
ความรู้สึก
(ที่มา : <http://telegraph.co.uk>)

สังคมและเศรษฐกิจ การบังคับใช้กฎหมายและการรักษาระเบียบของสังคมอย่างจริงจัง การส่งเสริมการค้าเสรี (free trade) การโอนกิจการของรัฐให้เอกชนรับไปดำเนินการ และการทอนอำนาจของสหภาพแรงงาน (trade union) ส่วนในด้านต่างประเทศ คือ การแสดงความเป็นพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับสหรัฐอเมริกา การแสดงออกทางชาตินิยมด้วยการต่อต้านการบงการของประชาคมยุโรป (European Community-EC) และการจำกัดการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นพำนักของคนต่างชาติ ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นแนวทางการบริหารอังกฤษของแทตเชอร์ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากรัฐบาลชุดต่าง ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะจากรัฐบาลพรรคแรงงานที่ชูนโยบายการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง (ดู Beveridge Report) จนถึงกับมีผู้เรียกว่าเป็นการปฏิวัติทางด้านนโยบายของแทตเชอร์ทีเดียว

อย่างไรก็ดี สำหรับคำถามที่ว่าถ้าต่อไปรัฐบาลไม่ว่าจากพรรคใดดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ข้างต้นอีก สังคมจะถือว่าเป็นการกลับมาของลัทธิแทตเชอร์อีกใช่หรือไม่ คำตอบของบทความนี้ก็คือ 'ไม่น่าจะใช่' เพราะลัทธิแทตเชอร์จะเป็นจริงได้ก็ต่อเมื่อองค์ประกอบหลักยังคงอยู่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ลัทธิแทตเชอร์ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากมาร์กาเร็ต แทตเชอร์ เพราะอุปนิสัยหรือบุคลิกลักษณะส่วนตัวของเธอนั่นเอง

ที่เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ มีลักษณะ วิธีการ หรือระดับความจริงจังแตกต่างกับผู้อื่น ก็เพราะการบริหารประเทศที่สะท้อนตัวตนของเธอที่แน่วแน่มั่นคงหรือยึดมั่นในแนวทางของตนในการจะทำนโยบายให้เป็นรูปธรรมจนไม่ยืดหยุ่นต่อกระแสรอบข้างนั่นเอง ที่ทำให้พรรคอนุรักษนิยมเสียคะแนนนิยมจากประชาชน และยุติการเป็นผู้นำพรรค ๑๕ ปีเศษของเธอไป

แทตเชอร์เกิดในครอบครัวชนชั้นกลาง เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๒๕ ที่เมืองแกรนทัม (Grantham) เมืองเล็ก ๆ ซึ่งผลิตอุปกรณ์เกี่ยวกับรถไฟในมณฑลลิงคอล์นเชียร์ (Lincolnshire) เป็นบุตรของอัลเฟรด รอเบิร์ตส์ (Alfred Roberts) เจ้าของร้านค้า ๒ แห่งซึ่งพื้นเพเดิมมาจากมณฑลนอร์แทมป์ตันเชียร์ (Northamptonshire) เขาเป็นสมาชิกสภาเทศบาลของเมืองแกรนทัมเป็นเวลา ๒๕ ปี และใน ค.ศ. ๑๙๕๓ ก็ได้เป็นนายกเทศบาลของเมืองแกรนทัม มารดาคือเบียทริซ เอเทล สตีเฟนสัน (Beatrice Ethel Stephenson) แทตเชอร์และมิวเรียล (Muriel) พี่สาวมีที่พักอยู่ชั้นบนของร้านค้าใหญ่ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับเส้นทางรถไฟ เธอเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ยึดมั่นในคุณค่าของครอบครัว ค่านิยมและวัฒนธรรมวิกตอเรีย (Victorian Culture) ของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ที่เน้นการพึ่งตนเองและการมัธยัสถ์ถืออดออม ครอบครัวนี้นับถือนิกายเมทอดิสต์ (Methodism) อย่างเคร่งครัด แทตเชอร์ไปโบสถ์อาทิตย์ละ ๓ ครั้ง เรียนเปียโนและร่วมอยู่ในคณะนักร้องของโบสถ์ตอนช่วงอายุ ๕-๑๕ ปี มีผู้อธิบายว่าการมีภูมิหลังมาจากครอบครัวร้านขายของชำที่รู้ดีถึงคุณค่าของเงินได้บ่มเพาะนิสัยให้แทตเชอร์พยายามตัดทอนรายจ่ายของประเทศซึ่งรวมไปถึงเงินสวัสดิการสังคมด้วย และประกอบกับการยึดมั่นในศาสนา และหลักการตนเป็นที่พึ่งแห่งตนในการดำรงชีพทำให้แทตเชอร์เห็นว่ารัฐไม่ควรโอบอุ้มประชาชนนัก การลดความช่วยเหลือนอกจากเป็นการประหยัดงบประมาณแล้ว ยังจะเป็นการส่งเสริมจริยธรรมและชักจูงให้ประชาชนไม่ค่อยคิดแต่จะพึ่งพาผู้อื่น

ในด้านการเล่าเรียนนั้น เธอเข้าเรียนที่โรงเรียนประถมที่ตั้งอยู่บนถนนฮันติงทาวเวอร์ (Huntingtower Road Primary School) และได้รับทุนการศึกษาให้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนหญิงเคสตีเวนและแกรนทัม (Kesteven and Grantham Girls' School) ซึ่งเป็นแกรมมาร์สกูลหรือโรงเรียนมัธยม หลังเรียนจบใน ค.ศ. ๑๙๔๓ แทตเชอร์ได้เข้าเรียนวิชาเคมีที่วิทยาลัยซัมเมอร์วิลล์ (Somerville College) แห่งมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (Oxford) และได้เป็นประธานสมาคมอนุรักษนิยมของมหาวิทยาลัย (University Conservative

๔๔ ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

Association) หลังสำเร็จการศึกษาด้วยเกียรตินิยมอันดับ ๒ ใน ค.ศ. ๑๙๔๗ เธอได้เข้าทำงานเป็นนักวิจัยทางเคมีที่เมืองโคลเชสเตอร์ (Colchester) ในมณฑลเอสเซกซ์ (Essex) และต่อมามีโอกาสพบปะกับเดนิส แทตเชอร์ (Denis Thatcher) นักธุรกิจพ่อม่ายฐานะดีในเขตนอร์ทเคนต์ (North Kent) ทั้งคู่สมรสกันเมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๕๑ [หลังสมรส เธอเปลี่ยนไปนับถือนิกายอังกฤษ (Church of England)] การได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากสามี ทำให้แทตเชอร์สามารถเข้าเรียนที่สำนักกฎหมาย และในที่สุดก็เปลี่ยนมาประกอบอาชีพเป็นนักกฎหมายโดยเชี่ยวชาญกฎหมายเกี่ยวกับภาษี

ใน ค.ศ. ๑๙๕๐ และ ค.ศ. ๑๙๕๑ แทตเชอร์ลงลงนามการเมืองโดยการสมัครรับเลือกตั้งในสังกัดพรรคอนุรักษนิยมที่เมืองดาร์ตฟอร์ด (Dartford) มณฑลเคนต์ (Kent) แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่ง ค.ศ. ๑๙๕๙ จึงได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาสามัญจากเขตฟินช์ลีย์ (Finchley) ซึ่งเป็นเขตฐานเสียงของพรรคอนุรักษนิยมที่อยู่ชานกรุงลอนดอนไปทางเหนือ และเป็นผู้แทนของเขตนี้ไปจนลาออกจากสภาสามัญใน ค.ศ. ๑๙๙๒ เมื่อแรกเข้าสภาในวัย ๓๔ ปี แทตเชอร์เป็นสตรีที่มีอายุน้อยที่สุดในสภาสามัญ ไม่นานต่อมา เธอได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเงินบำนาญสงเคราะห์และการประกันแห่งชาติ (Ministry of Pensions and National Insurance) ในสมัยรัฐบาล

มาร์กาเรต แทตเชอร์ เมื่อแรกเริ่มเป็นสมาชิกสภาสามัญ (ที่มา : <http://spectator.co.uk>)

แฮโรลด์ แมกมิลแลน (Harold Macmillan) และเซอร์อเล็ก ดักลาส-ฮูม (Alec Douglas-Home) และได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและวิทยาศาสตร์ใน ค.ศ. ๑๙๗๐ สมัยรัฐบาลเอ็ดเวิร์ด ฮีท (Edward Heath) ขณะดำรงตำแหน่งหลังนี้ เรอส์ส่งเสริมด้านวิชาการในโรงเรียน แต่ต้องการตัดค่าใช้จ่ายของรัฐลงด้วย เธอจึงให้ยกเลิกการแจกนมฟรีให้แก่เด็กนักเรียนช่วงอายุ ๗-๑๑ ปี โดยให้เป็นภาระของโรงเรียนเอง แม้รัฐจะยังคงให้นมดื่มปริมาณ ๑/๓ โปดท์ทุกวันแก่เด็กเล็กตามหลักโภชนาการ นโยบายของเธอก่อให้เกิดเสียงคัดค้านอย่างอื้ออึงทั้งจากพรรคแรงงานและหนังสือพิมพ์ จนเกิดวลีเรียกเธอว่า มาร์กาเร็ต แทตเชอร์ ผู้ขโมยนมเด็ก (Margaret Thatcher, Milk Snatcher)

แทตเชอร์ไม่เคยแสดงท่าทีต่อต้านนโยบายของเอ็ดเวิร์ด ฮีท หัวหน้าพรรคเลย จนเมื่อฮีทต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน ค.ศ. ๑๙๗๔ เนื่องจากการนำพรรคฝ่ายแพ้ในการเลือกตั้งทั่วไปในปีนั้นซึ่งอังกฤษกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์น้ำมันอย่างรุนแรงอันสืบเนื่องมาจากกลุ่มประเทศอาหรับผู้ส่งออกน้ำมัน (Organization of Arab Petroleum Exporting Countries-OAPEC) งดจำหน่ายน้ำมันมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๓ ให้แก่ประเทศอย่างสหรัฐอเมริกา อังกฤษ แคนาดา ญี่ปุ่น และเนเธอร์แลนด์ที่ประเทศอาหรับเห็นว่าให้การสนับสนุนอิสราเอล และมีการเรียกร้องให้ขึ้นค่าจ้างของสหภาพแรงงานต่าง ๆ แทตเชอร์จึงได้แสดงตนสนับสนุนเซอร์คีท โจเซฟ (Sir Keith Joseph) สมาชิกพรรคคนสำคัญที่ผู้คนคาดว่าจะขึ้นเป็นหัวหน้าพรรคแทนฮีท เธอวิจารณ์ฮีทที่เซ็นนโยบายหรือมาตรการแทรกแซงทางเศรษฐกิจแทนที่จะปล่อยให้ตลาดตามกลไกเสรี อีกทั้งไม่เห็นด้วยที่ฮีทสนับสนุนระบบรัฐสวัสดิการซึ่งไม่ใช่แนวทางของพรรคอนุรักษนิยม อย่างไรก็ตาม ในที่สุดด้วยเหตุผลส่วนตัวและการปลั่งปากกล่าวต่อสาธารณชนเกี่ยวกับความต้องการให้คนยากจนลดการมีบุตร เพราะเห็นว่าเป็นการสร้างประชากรที่ไม่มีคุณภาพให้แก่สังคม เซอร์โจเซฟจึงเปลี่ยนใจไม่เข้าแข่งชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรคกับฮีทใน ค.ศ. ๑๙๗๕

เมื่อเป็นเช่นนี้ แทตเชอร์จึงแสดงความจำนงแทนซึ่งในตอนแรกเธอได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกพรรคเพียงไม่กี่คน แต่แล้วเธอกลับมีชัยชนะเหนือฮีทในการลงคะแนนครั้งแรกของสมาชิกพรรคอันเนื่องมาจากการที่สมาชิกจำนวนไม่น้อยเมื่อนำฮีทและต้องการให้เขาพ้นจากตำแหน่ง ฮีทจึงลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค ในการลงคะแนนรอบที่ ๒ แทตเชอร์ก็มีชัยเหนือวิลเลียม ไวต์ลอร์วี่ (William Whitelaw) รองหัวหน้าพรรคซึ่งเป็นบุคคลที่ฮีทอยากให้สืบทอดตำแหน่งต่อจากเขา เป็นที่น่าสังเกตุว่าสมาชิกพรรค

๔๖ ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

ออกเสียงตามการอิงกลุ่มซ้ายขวาในพรรค ตามภูมิภาคที่เป็นภูมิลำเนา ตามประสบการณ์ และการศึกษา แทตเชอร์นั้นได้คะแนนเสียงส่วนใหญ่จากสมาชิกฝ่ายขวา หรือสมาชิกที่มาจากภาคใต้ของประเทศ และจากสมาชิกที่ไม่ได้จบการศึกษาจากพับลิกสกูล (public school) ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำของเอกชนที่เก็บค่าเล่าเรียนสูงหรือไม่ได้จบจากมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่เรียกว่า “ออกซ์บริดจ์” (Oxbridge) อันได้แก่ อ็อกซฟอร์ด (Oxford) และเคมบริดจ์ (Cambridge) แม้ว่าเธอเองจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ดก็ตาม แทตเชอร์ขึ้นเป็นหัวหน้าพรรคและผู้นำฝ่ายค้านในวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๗๕ และยังคงให้ไวต์ลอร์เป็นรองหัวหน้าพรรค ส่วนฮีทซึ่งไม่เคยเห็นความสำคัญของแทตเชอร์เลยยังคงขุ่นเคืองที่เธอล้ำเข้าทำชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรคกับเขา ฮีทจึงแสดงอาการไม่ไยดีต่อแทตเชอร์และแสดงบทบาทเป็นสมาชิกแถวหลังในสภาที่คอยวิพากษ์วิจารณ์เธอนับแต่นั้นมา

เมื่อขึ้นเป็นผู้นำพรรค แทตเชอร์พยายามปรับปรุงการพูดติดสำเนียงถิ่นแถบมณฑลลิงคอล์นเชียร์ (Lincolnshire) ของเธอในเวลาที่ต้องกล่าวปราศรัยดังที่หนังสือพิมพ์ *The Observer* วิจารณ์ตอนเธอเสนอตัวเป็นหัวหน้าพรรคว่าเสียงเหมือนแมวสิ้นตัวลงมาบนแผ่นกระดาน โชคดีที่เธอได้พบกับลอเรนซ์ โอลิเวียร์ (Laurence Olivier) ดารานักแสดงซึ่งกำลังดำเนินโครงการฝึกการใช้เสียงให้แก่โรงละครแห่งชาติ แทตเชอร์จึงสามารถลบการติดสำเนียงถิ่นของเธอสำเร็จเว้นแต่ยามที่ถูกกดดันเท่านั้น บุคลิกที่แสดงออกถึงความเด็ดเดี่ยวและมุ่งมั่นของแทตเชอร์มีส่วนทำให้หนังสือพิมพ์ *Red Star* ของสหภาพโซเวียตให้ฉายาเธอใน ค.ศ. ๑๙๗๖ ว่า “สตรีเหล็ก” (Iron Lady) อันเป็นนัยเปรียบกับออทโท ฟอน บิสมาร์ค (Otto von Bismarck) ผู้มีฉายาว่า อัครมหาเสนาบดีเหล็ก (Iron Chancellor)

เมื่อรัฐบาลพรรคแรงงานที่มีเจมส์ คัลลาแฮน (James Callaghan) เป็นผู้นำเผชิญปัญหาการเรียกร้องขอขึ้นค่าแรงจนนำไปสู่การนัดหยุดงานของสหภาพแรงงานต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ ในช่วงฤดูหนาว ค.ศ. ๑๙๗๘-๑๙๗๙ ที่เรียกกันว่า “ฤดูหนาวแห่งความไม่พึงพอใจ” (Winter of Discontent) ในที่สุดรัฐบาลก็ต้องพินหนำที่ใน ค.ศ. ๑๙๗๙ จากปัญหาแรงกดดันจากสหภาพแรงงานเช่นเดียวกับที่รัฐบาลฮيثเคยประสบใน ค.ศ. ๑๙๗๓ รัฐบาลคัลลาแฮนพ่ายแพ้ในการลงมติไม่ไว้วางใจทำให้ต้องมีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ซึ่งจัดขึ้นในปีนั้น พรรคอนุรักษนิยมซึ่งมีฝ่ายค้านที่มีแทตเชอร์เป็นผู้นำโจมตีปัญหา

คนว่างงานจำนวนมากที่รัฐบาลแก้ไขไม่สำเร็จโดยหาเสียงว่า “พรรคแรงงานไม่ทำงาน (Labour Isn't Working)” ผลคือพรรคอนุรักษนิยมได้เสียงข้างมากในสภาสามัญเป็นจำนวน ๔๔ ที่นั่ง เทตเซอร์จึงได้ขึ้นรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของประเทศ เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๗๙

เมื่อขึ้นเป็นผู้นำรัฐบาล เทตเซอร์นำความคิดจากศูนย์ศึกษานโยบาย (Center for Policy Studies) ที่เธอกับเซอร์คีย์ โจเซฟช่วยกันจัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. ๑๙๗๔ เพื่อวางนโยบายด้านตลาดเสรีมาปฏิบัติ เทตเซอร์อยู่ในกลุ่มฝ่ายขวาของพรรคอนุรักษนิยมที่เฟื่องก่อดำขึ้นซึ่งเรียกขานกันว่า “กลุ่มดรายส์” (Dries) อันตรงกันข้ามกับพวกทอริเสรีนิยมแบบเก่าที่เธอเรียกว่า “กลุ่มเว็ตส์” (Wets) ซึ่งต่อต้านนโยบายการเงินที่เรียกว่า แนวคิดในเรื่องปริมาณเงิน (monetarism) และการตัดทอนค่าใช้จ่ายสาธารณะของเธอ เทตเซอร์สนับสนุนให้ปัจเจกบุคคลลดการพึ่งพิงรัฐและช่วยเหลือตนเอง สนับสนุนให้รัฐยุติการแทรกแซงกลไกเศรษฐกิจมากเกินไป ลดภาษีเงินได้บุคคลลงแต่ไปเพิ่มภาษีทางอ้อมแทน เพิ่มอัตราดอกเบี้ยเพื่อลดภาวะเงินเฟ้อ แต่ความพยายามลดทอนรายจ่ายของรัฐ เช่น การตัดเงินสนับสนุนด้านการศึกษาทำให้เธอเป็นนายกรัฐมนตรีที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ดคนแรกตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่ไม่ได้รับดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยที่เธอเป็นศิษย์เก่า และการตัดงบประมาณด้านเงินสวัสดิการของรัฐก็ทำให้ผู้มีรายได้น้อยฝังใจโกรธแค้นเธอไปตลอด ในส่วนที่เกี่ยวกับสหภาพแรงงานนั้น เทตเซอร์ก็แสดงออกอย่างชัดเจนว่าจะไม่ยอมตกที่นั่งเดียวกับฮิตและคัลลาแฮน ประโยคที่ก้องอยู่ในหูผู้คนเมื่อเธอเผชิญการทำทลายจากสหภาพแรงงานคือ “ใครว่ากรอกอังกฤษกันแน่ (Who governs Britain?)”

ในช่วงปีแรกของรัฐบาลเทตเซอร์ มีการผ่านกฎหมายเพื่อให้ผู้เช่าที่ในเขตเทศบาลสามารถซื้อบ้านพักอาศัยและออกกฎหมายที่ทอนอำนาจสหภาพแรงงานลง ในตอนแรกมีเสียงวิพากษ์นโยบายนี้มาก แต่ต่อมาได้รับการตอบรับจากประชาชนอย่างดี ทำให้เทตเซอร์ได้คะแนนนิยมเพิ่มขึ้น แต่เมื่อถึง ค.ศ. ๑๙๘๑ อัตราการว่างงานที่สูงขึ้นนับแต่ปลายทศวรรษ ๑๙๗๐ พุ่งขึ้นสูงมาก จนเกือบเป็น ๓ เท่าของช่วงวาระรัฐบาล ๒ ชุดก่อน คือ จาก ๑,๑๐๐,๐๐๐ คน เป็น ๓,๐๐๐,๐๐๐ คน กล่าวได้ว่า เป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ทศวรรษ ๑๙๓๐ ที่จำนวนคนว่างงานพุ่งขึ้นสูงเกิน ๓ ล้านคน (ถึง ๓,๔๐๐,๐๐๐ คน ใน ค.ศ. ๑๙๘๔) นอกจากนี้ รัฐบาลยังจำเป็นต้องปรับปรุงระบบภาษี กล่าวคือ

๔๘ ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

ลดภาษีเงินได้โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ ๒๕ พวกที่เสียอัตราสูงก็ได้รับการลดจากร้อยละ ๘๓ เหลือร้อยละ ๔๐ แต่ไปเพิ่มอัตรากาสิโนอ้อม เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) จากร้อยละ ๘ เป็นร้อยละ ๑๕ นโยบายของเธอที่ลดภาษีเงินได้ซึ่งผู้คนจำนวนไม่น้อยเห็นว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้มีรายได้สูงนั้นถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก แต่แทตเชอร์ก็ตอบโต้ว่าการทำให้คนรวยจนลงไม่ได้หมายความว่าทำให้คนจนรวยขึ้นแต่อย่างใด (Arnstein, 1992 : 418) เมื่อมีการสำรวจคะแนนนิยมของประชาชน แทตเชอร์เป็นนายกรัฐมนตรีหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่มีคะแนนนิยมตกต่ำเป็นที่สุด

อย่างไรก็ดี สถานการณ์เกิดพลิกผันเป็นคุณแก่แทตเชอร์ในช่วงฤดูใบไม้ผลิปีต่อมาเมื่อเธอตัดสินใจนำประเทศให้ได้ชัยชนะเหนืออาร์เจนตินาในสงครามชิงหมู่เกาะฟอล์กแลนด์ (Falkland Islands War) ซึ่งเป็นดินแดนอาณานิคมของอังกฤษที่ยังเหลืออยู่ในจำนวนไม่กี่แห่งในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๘๒ ว่ากันว่า เจ้าชายชาลส์ (Charles) มกุฎราชกุมารอังกฤษที่ทรงมีพระราชโอรสพระองค์แรกในปีเดียวกันนั้น ก็ได้พระราชทานนามวิลเลียม (William) แก่พระราชโอรส อันเข้าใจได้ว่ามีนัยถึงพระเจ้าวิลเลียมผู้พิชิต (William the Conqueror) ผู้ทรงเป็นบรรพบุรุษตรีัยของอังกฤษที่ทรงมีชัยเหนืออักษตรีัยพื้นเมืองอันที่จริง ก่อนที่แทตเชอร์จะตัดสินใจเด็ดขาดในการส่งกองเรือรบ เรือบรรทุกอากาศยานจากน่านน้ำอังกฤษลงไปปฏิบัติการทางตอนใต้ของมหาสมุทรแอตแลนติกซึ่งอยู่อีกฟากฝั่งกับอังกฤษไกลกันกว่า ๑๓,๐๐๐ กิโลเมตร (๘,๐๐๐ ไมล์) นั้น นานาประเทศรวมทั้งสหรัฐอเมริกา ก็พยายามทัดทานให้อังกฤษเปลี่ยนใจไม่ใช้วิธีทางการทหารโต้ตอบอาร์เจนตินา เพราะชัดเจนว่าอาร์เจนตินาเป็นชาติเล็ก ๆ ไม่มีแสนยานุภาพที่จะต่อกรกับอังกฤษเป็นแน่ แทตเชอร์ซึ่งได้รับการหนุนนำจากประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ของสหรัฐอเมริกาเองโดยตรงว่าการกำราบอาร์เจนตินานั้นเปรียบเหมือนเดวิดกับยักษ์โกไลแอธ (Goliath) ซึ่งไม่ใช่คู่ต่อสู้ที่เหมาะสม (Thatcher, 1993 : 221) แทตเชอร์ก็ยังยืนยันกรานที่จะต้องลงโทษความอู้อ้อของอาร์เจนตินาและย้อนกลับเรแกนว่าก็เหมือนกับสหรัฐอเมริกา ถ้ามีการคุกคามอลาสกาก็คงจะทำเช่นเดียวกับอังกฤษ (Thatcher, 1993 : 231) เจ้าชายแอนดรูว์ (Andrew) ในสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบทที่ ๒ (Elizabeth II ค.ศ. ๑๙๕๓-) ก็ต้องทรงร่วมประจักษ์การในกองเรือรบที่ส่งไปปฏิบัติการครั้งนี้ด้วย ผลของสงครามนำความยินดีปรีดามาสู่ชาวอังกฤษที่กำลังเหนื่อยล้ากับปัญหาเศรษฐกิจในประเทศ และพึงพอใจที่ผู้นำรัฐบาลสามารถแสดงให้เห็นศักดิ์านุภาพของอังกฤษ

และนำคำว่า 'Great' กลับมาสู่คำว่า 'Britain' อย่างภาคภูมิใจ คณะนิยามในตัวแทตเซอร์ จึงกลับพุ่งขึ้นสูงและทำให้เธอนำพรรคผู้ชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒ เป็นผล สำเร็จ

มาร์กาเรต แทตเซอร์ กับทหารที่เข้าร่วมในสงครามชิงหมู่เกาะฟอล์กแลนด์

(ที่มา : <http://static.guim.co.uk>)

นอกจากนั้น สาเหตุอีกประการที่พรรคอนุรักษ์นิยมมีชัยชนะอีกครั้งมาจากการที่พรรคฝ่ายค้านรวมตัวกันไม่ติด พรรคแรงงานมีไมเคิล ฟุต (Michael Foot) เป็นผู้นำที่อ่อนแอ เขาเสนอนโยบายแบบพรรคฝ่ายซ้าย และได้คะแนนเสียงเพียงร้อยละ ๒๘ ซึ่งเป็นการได้คะแนนเสียงน้อยที่สุดของพรรคแรงงานตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นต้นมา เมื่อได้รับชัยชนะ แทตเซอร์จึงมีความมั่นใจในการสานต่อนโยบายที่วางไว้และพร้อมเผชิญหน้ากับข้อเรียกร้องและการประท้วงของกรรมกรเหมืองถ่านหินที่กำลังเคลื่อนไหว กัดดันรัฐบาลมากขึ้น อาเทอร์ สคาร์กิลล์ (Arthur Scargill) ผู้นำกรรมกรเหมืองที่มุ่งการปะทะประกาศให้กรรมกรเหมืองหยุดงานในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๘๔ เพื่อประท้วงการที่รัฐปิดปากเหมืองและยุติการจ้าง รัฐบาลแทตเซอร์ซึ่งแน่วแน่ที่จะไม่โอนอ่อนให้ สหภาพแรงงานเหมือนรัฐบาลชุดก่อน ๆ อีก ก็ได้เตรียมตั้งรับไว้ก่อนแล้วด้วยการเก็บตุน

ถ่านหินจำนวนมากและให้บรรดาโรงไฟฟ้าใช้น้ำมันในการผลิตกระแสไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อประชาชน นอกจากนี้ยังโชคดีที่กรรมกรเหมืองในมณฑลนอตติงแฮมเชียร์ (Nottinghamshire) ปฏิเสธที่จะร่วมนัดหยุดงานกับกรรมกรเหมืองในที่อื่น ๆ ในที่สุดปีต่อมา คนงานเหมืองก็ต้องยอมกลับไปทำงานอย่างไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น ชัยชนะจึงเป็นของแทตเชอร์

อย่างไรก็ดี ในช่วงดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๒ นี้ได้เกิดวิกฤตการณ์ในคณะรัฐบาลขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๘๖ เนื่องมาจากการที่ไม่เคิล เฮเซลไทน์ (Michael Heseltine) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมประท้วงนโยบายของแทตเชอร์กรณีเวสต์แลนด์ (Westland Affair) และแสดงทัศนคติที่ไม่ตรงกันในการประมูลงานของบริษัทเวสต์แลนด์เฮลิคอปเตอร์ส์ (Westland Helicopters) ที่ดำเนินกิจการผลิตเฮลิคอปเตอร์จนประกาศลาออกและกลายเป็นคู่แข่งสำคัญของแทตเชอร์ในพรรค แต่สถานการณ์ก็ดีขึ้นเพราะเศรษฐกิจของประเทศฟื้นตัว ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๘๗ แทตเชอร์จึงสามารถนำพรรคสู่ชัยชนะเป็นครั้งที่ ๓ ติดต่อกันอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ทำให้เมื่อถึงเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๙๐ แทตเชอร์ได้เป็นนายกรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งยาวนานที่สุดของอังกฤษ

ในสมัยที่ ๓ ซึ่งเป็นสมัยสุดท้ายของแทตเชอร์ ในเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๘๙ รัฐบาลเสนอการเรียกเก็บภาษีชุมชน (Community Charge) หรือที่เรียกว่าภาษีรายหัว (poll tax) ซึ่งชาวอังกฤษทุกคนจะถูกเรียกเก็บในจำนวนเท่ากันแทนภาษีทรัพย์สินในท้องถิ่น (rates) ที่มีปัญหาในการประเมินว่าบุคคลใดควรจะเสียในอัตราเท่าไรจึงจะเป็นการเหมาะสม ภาษีนี้นี้เริ่มใช้บังคับในสกอตแลนด์ใน ค.ศ. ๑๙๘๙ และจะมีผลในอังกฤษและเวลส์ในปีต่อมา นับว่าเป็นประเด็นที่ผู้คนโจมตีรัฐบาลมากที่สุดในช่วงที่เธอเป็นนายกรัฐมนตรี มีการเดินขบวนประท้วงครั้งใหญ่ในกรุงลอนดอนเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๙๐ การเดินขบวนในเซตจัตุรัสทราฟัลการ์ (Trafalgar Square) ลุกลามกลายเป็นเหตุการณ์ที่เรียกว่า “การจลาจลภาษีรายหัว” (Poll Tax Riots) ทำให้มีผู้บาดเจ็บถึง ๑๑๓ คน และ ๓๔๐ คนถูกจับกุม แต่แทตเชอร์ก็ไม่เปลี่ยนใจและยืนยันให้เรียกเก็บภาษีนี้อีกต่อไป ภาษีนี้นัยเล็กสมัยรัฐบาลจอห์น เมเจอร์ (John Major) ผู้สืบทอดตำแหน่งหัวหน้าพรรคอนุรักษนิยมต่อจากเธอ) ความไม่พอใจรัฐบาลเพิ่มมากขึ้นเมื่อต่อมารัฐบาลพยายามปฏิรูประบบการให้บริการสุขภาพแห่งชาติ (National Health Service) ที่ริเริ่มโดยรัฐบาลพรรคแรงงานมา

ตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ ๒ อีก แทตเชอร์สนับสนุนการดำเนินนโยบายทั้งเรื่องเก็บภาษีและลดสวัสดิการสังคม ทั้ง ๆ ที่ความไม่พอใจรัฐบาลกำลังโหมกระพือ

นอกจากนี้ แทตเชอร์ยังคัดค้านอย่างเด็ดเดี่ยวต่อการนำอังกฤษเข้าร่วมในกลไกการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงิน (Exchange Rate Mechanism-ERM) ของระบบการเงินยุโรป (European Monetary System) นโยบายต่อต้านระบบการเงินยุโรปนี้ทำให้เธอขัดแย้งกับนิเกิล ลอว์สัน (Nigel Lawson) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และเซอร์เจฟฟรีย์ ฮาว (Geoffrey Howe) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่สนับสนุนการร่วมมือกับประชาคมยุโรป (Marr, 2007 : 484) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๙๘๙ ฮาวจึงได้ถูกเปลี่ยนให้ไปรับตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ลอว์สันก็ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อถึงเวลานั้นเศรษฐกิจของประเทศได้กลับมาถดถอยอีกครั้งหนึ่ง ทำให้คะแนนนิยมของรัฐบาลและในตัวแทตเชอร์ลดน้อยลงไปอีก แทตเชอร์กล่าวเสมอว่าเธอไม่สนใจกับผลโพลนัก ผู้คนน่าจะให้ค่ากับสถิติการนำพรรคชนะการเลือกตั้งมาตลอดมากกว่า (On this day, BBC News, 2008) แต่เมื่อฮาวลาออกจากตำแหน่งในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๙๐ ก็เป็นการปลุกกระแสการทำชิงตำแหน่งหัวหน้าพรรคซึ่งมีเฮเซลไทน์เป็นตัวตั้งตัวตี แม้ในการออกเสียงรอบแรกของสมาชิกพรรคแทตเชอร์ชนะเฮเซลไทน์ด้วยคะแนน ๒๐๔ ต่อ ๑๕๒ เสียง ไม่ออกเสียง ๑๖ คน แต่เธอยังขาดไป ๔ เสียงจึงจะถือว่าได้เสียงข้างมาก ดังนั้น ตามธรรมเนียมของพรรคแล้วคะแนนเสียงของเธอไม่มากพอที่จะให้ถือว่าเป็นการชนะเด็ดขาด จึงต้องมีการเลือกตั้งครั้งที่ ๒ และ ๓ เพื่อตัดสินชี้ขาดว่าใครจะเป็นผู้นำพรรคต่อไป เมื่อสมาชิกพรรคหลายคนคาดเดาผลการลงคะแนนรอบที่ ๒ ว่าแทตเชอร์จะพ่ายแพ้ รัฐมนตรีส่วนใหญ่ของเธอก็ถอนตัวจากการสนับสนุน แทตเชอร์ซึ่งตระหนักว่าถูกหักหลังจึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๙๐ ในถ้อยแถลงตอนหนึ่งเธอกล่าวว่า หลังจากหารือกับเพื่อนร่วมงานแล้ว เธอก็สรุปได้ว่าเอกภาพของพรรคและโอกาสที่พรรคจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปจะมีมากกว่าหากเธอก้าวลงจากตำแหน่งและรัฐมนตรีที่ร่วมงานกับเธอมาก็จะได้เสนอตัวแข่งขันกันเป็นหัวหน้าพรรค

แทตเชอร์นำตากล้องเมื่อนั่งรถออกจากทำเนียบนายกรัฐมนตรีกับเดนิส แทตเชอร์สามีผู้อยู่เคียงข้าง เป็นกำลังใจให้เธอตลอดมา (ที่มา : <http://dailymail.co.uk>)

ในวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน แทตเชอร์ย้ายออกจากทำเนียบนายกรัฐมนตรี เลขที่ ๑๐ ถนนดาวนิง (10 Downing Street) ด้วยความรู้สึกผิดหวังอย่างมากกับนักการเมืองร่วมพรรค พรรคอนุรักษนิยมมีจอห์น เมเจอร์ ขึ้นมาเป็นผู้นำพรรคแทนซึ่งแทตเชอร์ก็สนับสนุนเขามากกว่าผู้สมัครรายอื่น (เธอกล่าวในภายหลังว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด) เมเจอร้นำพรรคอนุรักษนิยมที่ปรับวิธีดำเนินนโยบายให้ฟังเสียงและประนีประนอมกับผู้ออกเสียงเลือกตั้งมากขึ้นจนได้รับชัยชนะอีกครั้งในการเลือกตั้งเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๙๒ ก่อนที่จะพ่ายแพ้เป็นเวลายาวนานให้แก่พรรคแรงงานในช่วง ค.ศ. ๑๙๙๗-๒๐๑๐

ในบรรดาผลงานที่ยืนยาวที่ทำให้แทตเชอร์เป็นที่จดจำนั้น มีการออกกฎหมายเป็นชุดจำกัดอำนาจและบทบาทของสหภาพแรงงาน (Employment Acts, 1980-1990) การขายบ้านกว่า ๑ ล้านยูนิตที่เทศบาลจัดสร้างขึ้นให้แก่ผู้เคยพำนักในบ้านเช่า การโอนอุตสาหกรรมของรัฐเกี่ยวกับก๊าซ ไฟฟ้า น้ำ และโทรคมนาคมให้เอกชนดำเนินการ

ดังนั้น ในสมัยของเธอ บริษัทอย่างเช่นบริติชแก๊ส (British Gas) บริติชเทลคอม (British Telecom) บริติชแอร์เวย์ส (British Airways) บริติชสตีล (British Steel) ตลอดจนกิจการเรือข้ามช่องแคบ (ferry) และอุตสาหกรรมผลิตรถยนต์จ้าวัวร์ ส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานขาดทุนมาตลอดจึงเปลี่ยนเป็นให้เอกชนดำเนินการ และในเวลาต่อมา บริษัทต่าง ๆ ก็สามารถพ้นจากภาวะขาดทุนและเริ่มทำกำไร อย่างไรก็ตามก็ดี แทตเชอร์ยึดมั่นการปฏิเสศที่จะโอนกิจการรถไฟให้เอกชนตลอดสมัยของเธอ การรถไฟจึงได้ถูกโอนหลังจากเธอพ้นตำแหน่งไปแล้วใน ค.ศ. ๑๙๙๔

ส่วนในด้านการต่างประเทศ อังกฤษสมัยแทตเชอร์ดำเนินนโยบายเป็นพันธมิตรใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา แทตเชอร์มีความสัมพันธ์อันดีกับประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน เธอจึงมีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเรแกนกับมีฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ผู้นำของสหภาพโซเวียตอันเป็นดินแดนที่ครั้งหนึ่งเรแกนเคยเรียกว่าจักรวรรดิชั่วร้าย (Evil Empire) การเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อสหภาพโซเวียตนำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามเย็น (Cold War) ในด้านอื่น แม้แทตเชอร์คงยอมรับในพันธะที่อังกฤษมีต่อองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือหรือนาโต (North Atlantic Treaty Organization-NATO) แต่เธอก็ยืนยันการมีนโยบายนิวเคลียร์ที่เป็นอิสระของอังกฤษ ซึ่งเป็นที่พอใจของประชาชน

มาร์กาเร็ต แทตเชอร์กับ โรนัลด์ เรแกน (ที่มา : <http://thecorner.eu/...>)

๕๔ ชาคริต ชุ่มวัฒนะ

นโยบายประการหนึ่งที่แทตเชอร์แสดงความเด็ดเดี่ยวตั้งแต่รัฐบาลชุดแรกของเธอก็คือ ปัญหาไอร์แลนด์เหนือ การที่เธอสนับสนุนการให้ไอร์แลนด์เหนือคงอยู่กับอังกฤษต่อไปสร้างความโกรธแค้นให้แก่ขบวนการกองกำลังสาธารณรัฐไอริชหรือไออาร์เอ (Irish Republican Army-IRA) จนเกิดการวางระเบิดขึ้นเพื่อสังหารคณะรัฐมนตรีที่ร่วมการประชุมใหญ่ของพรรคอนุรักษนิยมที่แกรนด์ไฮเต็ล (Grand Hotel) เมืองไบรตัน (Brighton) มณฑลซัสเซกซ์ (Sussex) เมื่อเช้าตรู่ของวันที่ ๑๒ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๘๔ แม้เธอและสามีตลอดจนรัฐมนตรีหลายคนรอดพ้นจากการถูกสังหารแต่เหตุการณ์ครั้งนั้นก็มีส่วนชักพพรรคอนุรักษนิยมระดับสูงเสียชีวิต ๕ คน และบาดเจ็บ ๓๑ คน อย่างไรก็ตาม แทตเชอร์ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงการต่าง ๆ และกล่าวปราศรัยตามกำหนดในวันนั้นซึ่งทำให้สาธารณชนชื่นชมจิตใจที่แข็งแกร่งของเธอ เธอกล่าวกับสมาชิกพรรคว่า การพยายามต่าง ๆ นานาที่จะทำให้ลายประชาธิปไตยด้วยการก่อการร้ายมีแต่จะล้มเหลว (Arnstein, 1992 : 430)

ท่าทีของแทตเชอร์ต่อปัญหาไอร์แลนด์เหนือเน้นแข่งแกร่งมาตั้งแต่การบริหารประเทศในวาระแรก ใน ค.ศ. ๑๙๘๑ เมื่อผู้ต้องขังจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นสมาชิกไออาร์เอและกองกำลังปลดปล่อยแห่งชาติไอริชหรือไอเอ็นแอลเอ (Irish National Liberation Army-INLA) เรียกร้องให้รัฐบาลอังกฤษยอมรับว่าพวกเขามีสถานะเป็นนักโทษการเมือง ไม่ใช่ผู้ต้องโทษทั่วไป ในที่สุด เมื่อไม่ได้ตามข้อเรียกร้อง ผู้ต้องขังชื่อบอบบี้ แซนส์ (Bobby Sands) ได้กดดันรัฐบาลแทตเชอร์ด้วยการอดอาหาร แซนส์ประกาศว่าจะอดอาหารจนตายถ้ารัฐบาลอังกฤษไม่ยอมทำตาม แทตเชอร์ไม่หวั่นไหวต่อคำขู่ทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์รุนแรงในไอร์แลนด์เหนือก็ทวีขึ้นในช่วงนั้น เธอกล่าวว่า “อาชญากรรมคืออาชญากรรมหาใช่การเมืองไม่” แทตเชอร์ปล่อยให้แซนส์และพรรคพวกอีก ๙ คนเสียชีวิตในที่สุด เหตุการณ์นี้ก่อเสียงบวิภาชเธอตามมาจากนักการเมืองส่วนหนึ่งที่เห็นว่าการดึงดันของเธอในเรื่องนี้แสดงความอ่อนแอในการบริหารประเทศ แต่การเสียชีวิตก็ทำให้ไออาร์เอยุติการรณรงค์ในเรื่องนี้

สำหรับคำตอบโดยสรุปว่า ลัทธิแทตเชอร์มีความเป็นมาอย่างไรนั้นนักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันว่าไม่ใช่อุดมการณ์ แต่เป็นแนวนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่หลอมรวมกับทัศนคติส่วนบุคคลของเธอ ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีทางการเมืองหรือทฤษฎีเศรษฐกิจอันใดอันหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ทางด้านเศรษฐกิจนั้น เธอรับแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยได้แก่ ฟรีดริช โอกุสต์ ฟอน ฮาเยก (Friedrich

August von Hayek ชาวออสเตรียผู้ได้รับรางวัลโนเบลใน ค.ศ. ๑๙๗๔ ฮาเยกสนับสนุนแนวคิดเสรีนิยมคลาสสิกแบบคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ผลงานโด่งดังของเขาเรื่อง *The Road to Serfdom* เตือนภัยอันตรายจากการที่รัฐกำหนด ควบคุมหรือแทรกแซงวิถีการดำรงชีพของปัจเจกชน พรรคอนุรักษนิยมถึงกับแจกจ่ายหนังสือเล่มนี้ให้แก่บรรดาสมาชิกพรรคอ่าน (Green, 2002 : 214) นอกจากนี้ฮาเยกแล้ว แทตเชอร์ซึ่งนมิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) ชาวอเมริกันที่เขียนผลงานเรื่อง *There's No Such Thing as a Free Lunch* (ค.ศ. ๑๙๗๕) ซึ่งมีอิทธิพลต่อแทตเชอร์ในนโยบายต่อต้านรัฐสวัสดิการ และโจมตีแนวคิดเศรษฐศาสตร์ของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) นักเศรษฐศาสตร์ชื่อดังโดยเฉพาะด้านการทุ่มเทเงินงบประมาณของรัฐบาลสร้างสวัสดิการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้พลเมืองมีงานทำ

กล่าวโดยรวมแล้ว ลัทธิแทตเชอร์ต้องการลดค่าใช้จ่ายของรัฐ และให้เอกชนหรือปัจเจกบุคคลรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยรัฐเข้าไปมีบทบาทน้อยที่สุด เช่น การป้องกันประเทศ การรักษาค่าเงินปอนด์ ดังนั้น จึงนำไปสู่การให้ประชาชนไม่คอยหวังพึ่งนโยบายจัดสวัสดิการจากรัฐ และการเปลี่ยนถ่ายให้เอกชนรับวิสาหกิจของรัฐไปดำเนินการแทนเพื่อให้วิสาหกิจนั้น ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการเคยชินกับการได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐทำให้พลังขับเคลื่อนน้อยลง ในส่วนที่เกี่ยวกับกลไกสำคัญในระบบเศรษฐกิจนั้น แทตเชอร์แสดงออกอย่างชัดเจนว่าต้องการลดบทบาทของสหภาพแรงงานที่กดดันรัฐบาลชุดต่าง ๆ ก่อนสมัยเธอจะต้องลาออกไปถึง ๓ ชุดติดต่อกัน นโยบายต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ แทตเชอร์ดำเนินอย่างมุ่งมั่นเพื่อให้ได้ผลตามที่ตั้งไว้ซึ่งเธอถือว่าเป็นการแสดงความแน่วแน่ในขณะที่หลายคนเห็นว่าเป็นความต้อร้อนไม่ฟังเสียงทักท้วงของผู้ใด ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าถ้าขาดลักษณะอุปนิสัยในแบบของเธอขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายต่าง ๆ แล้ว ผลคงจะแตกต่างจากที่เกิดขึ้นและเป็นที่ประจักษ์กัน

ใน ค.ศ. ๑๙๙๒ เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิกสภาสามัญหลังจากอยู่มายาวนานถึง ๓๕ ปี แทตเชอร์ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นบารอนเนสแทตเชอร์แห่งเคสตีเวนในมณฑลลิงคอล์นเชียร์ (Lincolnshire) ซึ่งทำให้เธอได้ที่นั่งในสภาขุนนาง (House of Lords) ตลอดชีพ แทตเชอร์ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกที่ก่อตั้งมูลนิธิขึ้นเมื่อพ้นจากตำแหน่งใน ค.ศ. ๑๙๙๑ ได้เขียนเล่าประสบการณ์ในฐานะผู้นำในเวทีระหว่างประเทศ และการเป็น

๕๖ ชาควิต ชุ่มวัฒนะ

สตรีที่อยู่ในวงการเมืองแถวหน้าในผลงาน ๒ เล่ม ได้แก่ *The Downing Street Years* (ค.ศ. ๑๙๙๓) และ *The Path to Power* (ค.ศ. ๑๙๙๕) และใน ค.ศ. ๒๐๐๒ เธอออกหนังสืออีกเล่ม คือ *Statecraft : Strategies for a Changing World* ซึ่งเธออุทิศให้แก่อดีตประธานาธิบดีเรแกน ในหนังสือเล่มนี้ แทตเชอร์กล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่าสันติภาพในตะวันออกกลางจะไม่บังเกิดขึ้นจนกว่าจะติดตาม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ผู้นำอิรักจะถูกโค่นล้ม และว่าอิสราเอลควรยอมเสียพื้นที่เพื่อแลกกับสันติภาพในตะวันออกกลาง เธอยังกล่าวต่อไปถึงสหภาพยุโรป (European Union) ด้วยว่าเป็นโครงการเพื่อฝันซึ่งจะต้องเผชิญกับความล้มเหลวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Harnden, 2002) แทตเชอร์ถึงกับเสนอให้อังกฤษเจรจาเงื่อนไขการเป็นสมาชิกเสียใหม่ หรือไม่ก็ลาออกจากสหภาพยุโรปและไปเข้าร่วมกับกลุ่มความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือหรือนาฟตา (North American Free Trade Agreement-NAFTA) ที่ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. ๑๙๙๔ อันประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโกแทน

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๐๗ บารอนเนสแทตเชอร์รับเชิญไปเปิดผ้าคลุมรูปปั้นตัวเธอเองที่รัฐสภาอังกฤษสั่งทำและให้ติดตั้งในสภาสามัญ นับว่าเธอเป็น

มาร์กาเรต แทตเชอร์ ในวันที่เปิดผ้าคลุมรูปปั้นตัวเธอในสภาสามัญ

(ที่มา : [http://time-az.com/...](http://time-az.com/))

นายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศที่ได้รับเกียรติปั้นรูปและติดตั้งรูปปั้นของเธอในขณะที่เธอยังมีชีวิตอยู่ รูปปั้นสัมฤทธิ์ที่แสดงท่าที่เธอกำลังยื่นกล่าวในสภาโดยมีแขนขวายกขึ้นนั้นได้รับการติดตั้งตรงกันข้ามกับรูปปั้นของเซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ อดีตนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคอนุรักษนิยมซึ่งเป็นวีรบุรุษทางการเมืองของเธอด้วย (เซอร์ชิลล์ก็เป็นที่รับรู้ของผู้คนด้านการมีวิญญานนักสู้เช่นกัน) ในวันพิธีเปิดผ้าคลุมรูปปั้นนั้น คำเอ่ยของแทตเชอร์ก็คงสะท้อนความเป็นตัวตนแข็งแกร่งของเธอเหมือนเช่นเคย โดยเธอกล่าวว่า “แม้จะอยากให้รูปปั้นทำด้วยเหล็กมากกว่า แต่เป็นสัมฤทธิ์ก็ดี เพราะจะไม่ขึ้นสนิม”

มาร์กาเรต ฮิลดา แทตเชอร์ บารอนเนสแทตเชอร์แห่งเคสตีเวนถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคเส้นโลหิตในสมองแตกเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ค.ศ. ๒๐๑๓ ขณะอายุ ๘๗ ปี ที่กรุงลอนดอน จากการมีอาการของโรคสมองเสื่อมมาตั้งแต่ ค.ศ. ๒๐๐๕ แทตเชอร์อยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ๑๑ ปี ๒๐๐ วัน ใน ค.ศ. ๑๙๙๙ นิตยสาร *Time* ยกย่องว่าเธอเป็น ๑ ใน ๑๐๐ บุคคลสำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ และใน ค.ศ. ๒๐๐๒ บรรษัทกระจายเสียงแห่งอังกฤษหรือบีบีซี (British Broadcasting Corporation-BBC) ได้สำรวจคะแนนนิยมของชาวอังกฤษที่มีชื่อเสียงที่สุด ๑๐๐ คน เธอได้รับการจัดให้อยู่ในอันดับที่ ๑๖

อย่างไรก็ดี อัญกรรมของแทตเชอร์ก่อปฏิกิริยาทั้งเศร้าโศกเสียตายและให้อ่องดีใจ มีทั้งการยกย่องสรรเสริญและการวิพากษ์วิจารณ์ เช่น การชื่นชมว่าเธอเป็นนายกรัฐมนตรีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่บริหารประเทศในยามบ้านเมืองปลอดสงคราม แต่ก็มีกลุ่มชุมนุมฉลองการจากไปของเธออย่างยินดีปรีดาที่จัตุรัสทราฟัลการ์และย่านบริกซ์ตัน (Brixton) ในกรุงลอนดอน และตามเมืองในภูมิภาค เช่น ลีดส์ (Leeds) บริสตอล (Bristol) และกลาสโกว์ (Glasgow) พิธีศพของเธอจัดขึ้นที่มหาวิหารเซนต์พอล (St. Paul's Cathedral) ในวันที่ ๑๗ เมษายน ค.ศ. ๒๐๑๓ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบทที่ ๒ และพระราชสวามีเสด็จเข้าร่วมพิธีด้วย ซึ่งนับเป็นครั้งที่ ๒ ที่เสด็จร่วมพิธีศพของอดีตนายกรัฐมนตรี หลังจากเคยเสด็จร่วมงานประกอบพิธีศพของเซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ใน ค.ศ. ๑๙๖๕

บรรณานุกรม

- Arnstein, Walter L. **Britain Yesterday & Today 1830 to the Present.** (6th ed.)
Lexington : D. C. Heath & Co., 1992.
- Ball, S. and Seldon, A. (eds.) **The Conservative Century 1900–94.** Oxford :
Oxford University Press, 1994.
- Beckett, Andy. **When the Lights Went Out; Britain in the Seventies.** London :
Faber & Faber, 2010.
- Beckett, Clare. **Margaret Thatcher.** London : Haus Publishing, 2006.
- Byrd, P. (ed.) **British Foreign Policy under Thatcher.** Oxford : Phillip Allan. 1988.
- Campbell, John. **The Iron Lady : Margaret Thatcher, from Grocer's Daughter
to Prime Minister.** London : Penguin Group, 2011.
- Childs, David. **Britain since 1945 : a political history.** (6th ed.). New York :
Routledge, 2006.
- Evans, Eric. **Thatcher and Thatcherism (The Making of the Contemporary
World)** (2nd ed.). New York : Routledge, 2004.
- Green, E. H. H. **Ideologies of Conservatism : Conservative Political Ideas
in the Twentieth Century.** Oxford : Oxford University Press, 2002.
- Howe, Geoffrey. **Conflict of Loyalty.** New York : Macmillan, 1994.
- Jenkins, Peter. **Mrs. Thatcher's Revolution : Ending of the Socialist Era.**
Cambridge : Harvard University Press, 1988.
- Kavanagh, D. **Thatcherism and British Politics : The End of Consensus?**
Oxford : Oxford University Press, 1990.
- Lawson, Nigel. **The View from No. 11 : Memoirs of a Tory Radical.** London :
Bantam Press, 1992.
- Laybourn, Keith. **A History of British Trade Unionism 1779–1990.** Stroud :
Sutton, 1997.
- Marr, Andrew. **A History of Modern Britain.** London : Pan Macmillan, 2009.

- Seldon, Anthony. Collings, Daniel. **Britain under Thatcher**. New York : Pearson, 2000.
- Taylor, Robert. **The Trade Union Question in British Politics : Governments and Unions since 1945**. Cambridge : Blackwell, 1993.
- Thatcher, M. **The Downing Street Years**. London : Harper Collins, 1993.
- Thatcher, M. **The Path to Power**. London : Harper Collins, 1995.
- Thatcher, M. **Statecraft : Strategies for a Changing World**. London : Harper Collins, 2002.
- Vinen, Richard. **Thatcher's Britain : The Politics and Social Upheaval of the 1980s**. London : Simon & Schuster, 2009.
- Wapshott, Nicholas (2007). **Ronald Reagan and Margaret Thatcher : A Political Marriage**. New York : Sentinel, 2007.

ข้อมูลจากเว็บไซต์

- 1 November 1990 : "Howe resigns over Europe policy". [news.bbc.co.uk/onthisday 1950-2005](http://news.bbc.co.uk/onthisday/1950-2005).
- Retrieved 30 November 2015.
- "Evaluating Thatcher's legacy". news.bbc.co.uk 4 May 2004. Retrieved 28 November 2015.
- Hardman, Isabel. "Tory Thatcher tributes will mark the next stage in battle for party's soul" spectator.co.uk Retrieved 20 November 2015.
- Harnden, Toby (11 December 2002). "Thatcher praises Blair for standing firm with US on Iraq". telegraph.co.uk. Retrieved 11 October 2015.
- www.thecorner.eu
- www.time-az.com
- www.dailymail.co.uk
- www.static.guim.co.uk
- www.spectator.co.uk
- www.telegraph.co.uk